גליון

באר הפרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של

מורינו הגה"צ רבי **אברהם אלימלך בידרמן** שליט"א

תרומה

מכון באר האמונה

תוכן הענינים

פרשת תרומה

השלך את הכיכר לאור - ישליך יהבו על ה' וכל צרכיו נעשים מאליהם .... א
שש ומתפאר בגוונין – להיות שמח בחלקו המגיעו מן שמיא בכל מיני גוונין ובכל אופן .... ד
ופניהם איש אל אחיו – אין חפץ לה' אלא במי שפניו נשואות לרעהו להטיב לו בכל עת .... ו
כל איש אשר ידבנו לבו – המעניק מממונו לזולתו יזכה לרב טוב .... ח
תוכו רצוף אהבה – הכיסופים והגעגועים לה' ולעבודתו הן הן עיקר האדם .... יב
ושכנתי בתוכם – חודש אדר זמן השראת השכינה .... יד
ועשו לי מקדש – התקדשות בני ישראל באלו הימים הקדושים .... טו
וצפית אותו זהב – ירמה את היצר שכוונתו במצווה להרוויח רווח גשמי ויניח לו .... יח
לעסוק בדברי תורה - השראת השכינה על ידי עסק התורה .... יח

עימוד שווארץ: schwartz16@bezeqint.net

תרומה

השלך את הכיכר לאור - ישליך יהבו על ה' וכל צרכיו נעשים מאליהם

בפרשתן (כה, לא) ועשית מנורת זהב טהור מקשה תיעשה המנורה וברש"י 'לפי שהיה משה מתקשה בה. אמר לו הקב"ה למשה, השלך את הכיכר לאור והיא נעשית מאליה' (מנחות כט.) רמז בה הרה"ק ה'דברי ישראל' זי"ע (בפרשתן) ללמדנו נתיב יושר בדרכי האמונה, בבוא לאדם קושי ומכאוב כגון בעניני כיכר לחם (- פרנסה) או בשאר מכאובים. לבו בל עמו וכשל כוח הסבל מרוב התלאות וטרדת הזמן, **ישליך את עצמו** יחד עם כל הקושי 'לאור' כלומר **אל הקב"ה שהוא אש אוכלה**, ומעתה **היא נעשית מאליה**... כמה שנא' 'השלך על ה' יהבך והוא **יכלכלך**' (תהלים נה כג)[א].

בעי"ז ביאר הרה"ק ה'דברי ישראל' זי"ע בפסוק (ויגש מז יב) 'לחם לפי הטף', וז"ל. אמר אא"ז זצוק"ל, פירוש 'טף' הוא בלשון רז"ל לשון הסתכלות... והענין הוא, כי העיקר לפרנסה שיהיה האדם צופה ומצפה באמונה ובטחון לשמים... ועד"ז נראה לומר עוד, גם לפי פירוש הפשוט 'טף' כמשמעו, והוא, דהנה כתיב 'השלך על ה' והוא יכלכלך', היינו כמו התינוק שהוא אינו יודע כלל לדאוג על מזונותיו, רק משליך כל יהבו ומשאו על אביו ואמו, כך השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך. זהו ויכלכל... לחם לפי הטף – היינו לפי הנהגת הטף, היינו לפי הערך **שהוא משליך יהבו על אביו** שבשמים, כך והוא יכלכלך, עכ"ל.

ואפשר להוסיף במהות בטחונו של התינוק באביו ואמו, שאף אינו מחשב לרגע אחד על אביו - מהיכן ישיג אביו פרנסתו, כי מה אכפת לו – מובטח הוא שאביו ישיג מזונו מהיכן שיביאנו.

ולא עוד, אלא עיקר חשיבות האדם כשהוא מתחזק בעודו 'שוכן בערפל, בעב הענן' – כשגלי הים מגביהים **עצמם** מעליו, והוא **מוציא** ראשו מעל פני המים. נושא עיניו לשמים ומכריז 'אין לי על מי לסמוך **אלא על אבי שבשמים**'[ב].

א. משל המשיל הגה"ח רבי אהרן יוסף לוריא זצוק"ל בעל ה'עבודת פנים' על פסוק זה לבאר הלשון **השלך** על ה'. משל לעשיר המהלך בדרך ויש בידו צרור יקר של אבנים טובות ומרגליות, הלה הוצרך ליסע למרחק וחשש לשלום אבניו, לכן פנה אל ידידו להפקיד אצלו את צרורו, אבל הוא לא אבה לקחת על עצמו אחריות גדולה כל כך. מה עשה העשיר, רץ אל חברו, **השליך** לתוך ידיו את הצרור, ומתוך מרוצתו זעק לעברו כי אצה לו הדרך, ובעוד רגעים הריהו מפסיד את האניה היוצאת לדרכה. ידיד זה מקבל על עצמו 'שמירה מעולה' בידעו שהעשיר הלך לו וסמך עצמו עליו בסמיכה שיש בה ממש... כיו"ב לעניננו, **המשליך את כל יהבו** (כל צרותיו וחבילותיו) **על הקב"ה – מתוך הכרזה 'אבי שבשמים אין לי על מי לסמוך רק עליך' - בלי שאלות וחשבונות, בוודאי ייטב לו - והוא יכלכלך.**

וידמה האדם בדעתו, אם היה לו איזו קרן (קופת חיסכון) בבנק ושם שמורים עבורו כמה וכמה מיליוני דאלער מזומנים טבין ותקילין, וכי היה דואג מהיכן יקנה לחם לפי הטף, או מהיכן ישיג מעות להשיא את צאצאיו, פשיטא שלא, ואף אם בפועל אין המעות תחת ידיו, מכל מקום אין לו כל דאגה בידיעתו שברגע שיזדקק למעות יוציא מפיקדונו כדי צרכו. כיו"ב ממש יבטח האדם בחי עולמים, כי למה ידאג מאין יבא עזרו, **והלא יש לו אב רחום שכל הארץ והמעות אשר עליה שלו הם**, ובשעה שיצטרך סכום מעות יבקש ממי שהכל שלו, והוא בוודאי יתן לו מה שהוא צריך.

ב. כי אי אפשר לאדם לעמוד ולהתקיים בזה העולם זולתי אם יתפוס ב'חבל ההצלה', וחבלו הוא שיחזיק ויתלה עצמו למעלה - באמונה זכה ותמימה.

הנני מאמין כי אף קושי זה לטובה ולברכה בא עלי, בזאת האמונה יסיר הקב"ה מעמו את כל המסכים המבדילים, ויזכה להתקרב אל המלך הקדוש, וייטב לו מצבו בזה ובבא[ג].

והנה נאמר (תהלים קמח ב-ח) 'הללוהו כל מלאכיו הללוהו כל צבאיו... אש וברד שלג וקיטור רוח סערה עושה דברו', וכבר עמדו על דקדוק הלשון מאי טעמא נזכר רק על הרוח שהיא 'עושה דברו' של הקב"ה, וכי שאר הברואים הנזכרים באותו הפרק אינם 'עושי דברו'. וידוע ביאורו של הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע שהרוח סערה משברת הרים ומפרקת גבעות, ואף נוטלת עמה כל הנקרה בדרכה, ויש מקום לטעות ח"ו ולומר שכך הוא טבעו של עולם – בבוא הרוח תזיז ותסיט ככל אשר עולה על רוחה, לכן הזכיר בפירוש 'רוח סערה עושה דברו', כל מה שאירע על ידי הרוח היה על פי רצונו ית', ואפילו דבר קל כמו גבעול עשב או קש אינו נע ונד בלא ציווי השי"ת[ד].

וללמד פרקי אמונה לכל אדם, בכל עניניו, בבוא עליו 'רוח סערה' המטלטלת אותו הנה והנה, ונראה לו כי רוח זו 'משברתו ומפרקתו', מפילתו עדי עפר - יזכיר לעצמו שכל קש וגבעול הנדים ממקומם ברוח, הכל הוא כפי שנגזר בהשגחה העליונה, לצרכו ולטובתו השלימה, וממילא ימצא מנוח לנפשו.

ואכן, המאמין בזה יעברו עליו חייו בטוב ובנעימים, מתוך ידיעתו שכל הבא על נפשו

ובזה פירשו את הנוסח בזמירות בצפרא דשבתא **צרורא דלעילא** - מי שצרור וקשור למעלה, על ידי שתולה בטחונו בחי העולמים, מתקיים בו **דביה חיי כולא** – בידו לחיות ולהתקיים בין גליו הסוערים של עולם הזה ועולם הבא.

ג. סיפר הרה"ק ה'אמרי מנחם' מאלכסנדר זי"ע, שבימי עלומיו איקלע פעם הרה"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע ללאדז' לצורך דבר מצוה, בימי שבתו שם קבע מקום מושבו בבית המדרש דשם ועסק בתורה בהתמדה, וכן הִרבה לדבר עם החבריא בפלפולי דאורייתא ומילי דחסידותא, פעם אחת נעמד ממקומו והוציא איזה ספר מן הארון ועיין בו למשך כמה רגעים, וירא כל העם וינועו בראותם האיך שנתמלא כולו פחד ורעדה, אזיל סומקא ואתי חיוורא מגודל היראה, והחל להסתובב בביהמ"ד אנה ואנה כשהוא תפוס בשרעפי אש קודש בהתלהבות גדולה, ורק אחר זמן רב שבה רוחו בקרבו וחזר לשוחח עם הלומדים בפלפולי אורייתא. לאחר התפילה התיישבו החסידים לסעודת מריעים, והבחינו על ה'ישמח ישראל' שהוא עדיין משוטט ברעיונותיו ואש קודש תוקד בו, משנשאל על כך השיב, שראה דבר נפלא בספר 'חסד לאברהם' (ח"א פ"ד ענף ב) להרה"ק ה'יסוד העבודה' זי"ע, שהביא שם בשם הרה"ק רבי משה מקאברין זי"ע לפרש מאי דכתיב (תהלים פט ט) 'ואמונתך סביבותיך', **שעל ידי האמונה בחי עולמים יש ביד האדם לחבק ולהקיף את מלך מלכי המלכים כביכול** [ובלשונו הקדוש 'מיט אמונה נעמט מען דיר ארום'], ומאמר זה הסעיר אותו למאד (הובא ב'אמרי מנחם' פרשת וירא אות יג, חנוכה אות לד).

ד. מסופר ששני חסידים נכנסו אל הרה"ק ה'שרף מסטרעליסק' זי"ע לקבל מרותו עליהם, בהגיעם אליו שאלם ה'שרף', האם מאמינים אתם שכל דבר הנעשה בעולם ואף אם הוא דבר קטן אינו אלא בהשגחה פרטית, ואפילו חתיכת קש זעירה הנופלת מן עגלת השחת בהשגחה נפלה, ענו החסידים ואמרו, לא, עדיין איננו במדריגת אמונה גבוהה זו. כעבור כמה ימים שבו אותם חסידים אל הרה"ק והודיעוהו שכבר מאמינים הם, ולשאלת הרבי מה הביאם להכרה זאת, ענו, ישבנו להתבונן בענין זה, והעלינו שהרי זה פשוט שאריה הנכנס לתוך העיר וטורף את טרפו אינו עושה כן מעצמו אלא על ידי השגחה מלעילא, אמור מעתה, וכי להקב"ה שאין לו כל שיעור וגבול יש איזה הפרש וחילוק בין הפיל הגדול לבין פיסת קש, הוי אומר שהכל בציוויו והשגחתו הפרטית הוא...

ונפשות ביתו לטב או למוטב, הכל הוכרז כן תחילה מלמעלה, ואדרבה, דייקא בזמנים הקשים האלו עומד הקב"ה לימינו, כמו"ש (תהלים קט לא) 'כי יעמוד לימין אביון, להושיע משופטי נפשו'[ה]. לכן,

---

ה. מסופר שלאחר הסתלקות הרבנית – אשת חבר של הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע, היה דו"ד היכן לטמנה, אם בחלקת 'צדיקים' או בחלקת ה'רבנים', נענה ה'חפץ חיים' ואמר - הניחוה בחלקת ה'עניים', דהרי 'כי יעמוד לימין צדיק' או 'לימין גאון' לא נאמר, אלא **כי יעמוד לימין 'אביון'**, ושם תנוח בשלום על משכבה ליד הקרובים אל אבינו שבשמים.

פעם בא יהודי אל ה'חפץ חיים' וביכה בפניו את מר גורלו, כי רבו חובותיו למעלה ראש, ואין לו מנוח מהנושים הרודפים אחריו ביום ובלילה, ואפילו שעה אחת של יישוב הדעת אין לו. פתח ה'חפץ חיים' וסיפר לו על שני יהודים עשירים – רכושו של האחד נאמד בחמישים אלפי רובלים והשני בעשרת אלפים רובל, ויהי היום, נתפסו השניים בעוון הברחת סחורות כנגד חוקי המלכות והושלכו לבית האסורים. מכיוון ששהו בכלאם משך מחצית השנה ובינתיים לא עסקו בעסקיהם ירד שווי נכסיהם, בעל החמישים אלף ירד לעשרים אלף, ובעל עשרת האלפים נעשה לאלף. משהתקרב עת המשפט, שכר הראשון 'עורך דין' (לויער) במעות רבות בשום עליו את כל תקוותו שיצליח לשחררו מבית האסורים, ואילו השני שלא נשאר לו די מעות, לא היה בידו לשכור עורך דין, ובלית ברירה פנה אל קרובו שהיה בעבר 'שר המשפטים' במדינתם, ולאחר תחנונים הסכים לשמש כעורך דין להיות סנגורו בשעת הדין.

אותו האחד שלא נשאר לו כלום קינא בראשון שעלה בידו לשכור עורך דין כראוי, ואילו הוא נותר חסר כל ועליו להזדקק לקרוביו בחינם, ומי יודע מה יעלה בסופו, צחק עליו חברו ואמר לו, דברי שטות דברת, מי גדול כסנגורך שהוא בעצמו היה 'שר המשפטים' ובקי בכל חדרי ונתיבות המשפט, ומי כמוהו יוכל להושיעך ולהוציאך ממסגר, וכל זאת 'חינם אין כסף', הלא אני הייתי נותן כל הכסף שנשאר תחת ידי עבור 'עורך דין' כזה.

סיים ה'חפץ חיים' ואמר לאותו יהודי, הנה יש יהודי שבעלותו השמימה יטען - כל ימי חיי הייתי דבוק במוחי ורעיוני ב'רמב"ם', בתורתו ובמשנתו, על כן אבקש שהרמב"ם בכבודו ובעצמו יהיה סנגורי בשעת הדין הקשה בבית דין של מעלה, והנה אף אם ישמעו לו בי"ד של מעלה עדיין אינו מובטח שיצא זכאי בדין, דשמא יבוא הראב"ד וישיג על כל דברי הסנגוריה של הרמב"ם. ואפילו מי שיבוא ויאמר בדין הוא ש'אמורא' פלוני יבוא לסנגר עליו כי כל ימיו היה דבוק באמורא זה, עדיין אפשר שיבוא 'תנא' ויסתור את דבריו, ואין דבריו של אמורא במקום התנא. וביותר, אפילו אם יזכה להתעלות כל כך, עד שאחד מנביאי ישראל יעמוד בעדו למליץ יושר, עדיין אין דבריו מכריעים בוודאי, דמ"מ אפשר שהקב"ה בכבודו ובעצמו יסתור דבריו, כדמצינו גבי שמואל הנביא שרצה למשוח את אליאב בן ישי למלך על ישראל, ואמר לו הקב"ה 'אל תבט אל מראהו' (שמואל א טז ז). אך אתה שכל כך מסובך הינך בייסורים ומכאובים, הרי הקב"ה בכבודו ובעצמו יהא לך למליץ טוב, כמו שנאמר (תהילים קט לא) **'כי יעמוד לימין אביון** להושיע משופטי נפשו', ומי ישיב אחר המלך, בוודאי שתצא זכאי בדינך, אין לך אלא לשוש ולשמוח (ילקוט משלי החפץ חיים, יט).

עוד היה מעשה באחד מבני ישיבתו של ה'חפץ חיים' בראדין שהציעו לו שידוך מאחת העיירות שבסביבות ראדין, נסע הלה לאותו עיירה, ומשחזר נכנס אל רבו ה'חפץ חיים' זי"ע, ונאנח בספרו לפניו על גודל העניות והאביונות של משפחת המדוברת, עד שאפילו רצפות אין להם וקרקע ביתם מלאה בחול ואבנים, ואין כסאות לשבת, על הכל נענה החפץ חיים, הנה את 'מעלותיה' של המשפחה סיפרת, הגד נא, איזו מעלה נוספת ראית שם. כי אותו צדיק הבין את גודל מעלת האביון הנשען וסומך את עצמו בה' אלוקיו בלבד.

אינו מתאונן בשעות הקשות רח"ל. ולאידך, בזמני ההצלחה אינו מייחס הצלחתו לכוחו ועוצם ידו או לכשרונותיו, אלא יודע שמאת ה' היתה זאת.

שש ומתפאר בגוונין – להיות שמח בחלקו המגיעו מן שמיא בכל מיני גוונין ובכל אופן

בפרשתן (כה ה) 'ועורות תחשים', וברש"י, 'תחשים - מין חיה ולא הייתה אלא לשעה, והרבה גוונים היו לה, לכך מתרגם ססגונא ששש ומתפאר בגוונים שלו'. כתב ה'דברי ישראל' (ד"ה ועורות תחשים) שג' דברים דומים זה לזה – ואלו הן, ציור מעשה בראשית, ציור המשכן וציור כל אחד ואחד מבני ישראל (תיקוני זוהר, הקדמה יג א). והנה, ענין 'כסף וזהב' שהיה במשכן שייך גם בבני ישראל שהרי 'זהב וכסף' מרמזין על עניין ה'יראה והאהבה' (עיין ב'אור החמה' על הזוה"ק בפרשתן קמח.), אבל דבר זה לא למדנו, היכן מצאנו ענין 'עורות תחש' אצל בני ישראל.

ומבאר ה'דברי ישראל', עפ"י דברי רש"י שגוונין הרבה יש לו לאותו תחש, וזה שייך אף בבני ישראל שבכל מיני גוונין שהבורא מנהיגו ישמח ויעוז במתת גורלו, וזה עומק דברי רש"י ולא הייתה – ענין התחש, **אלא** לרמז לאדם שיקבל עליו באהבה ושמחה את השעה של עכשיו - ויגיל וישמח בכל פעלי אביו שבשמים עמו[ו].

וכן אמרו ב'אבות' (ד א) 'איזהו עשיר השמח בחלקו', וברש"י, בחלקו - בחלק שהקב"ה מזמין לו, בין טוב בין רע, בין רב בין מעט - הכל נוטל בעין יפה. ורמז לה בספר קדמון (עי' אגרת הטיול חלק הרמז אות ע) ש'חלקו' נוטריקון חם לח קר ויבש. והיינו שהוא מקבל באהבה, ושמח בכל הגוונים שמתנהג עמו הבורא, באמונתו שמאת ה' הוא ולטובתו השלימה והגמורה. אדם כזה אינו 'דוחק את השעה' - להיות יושב ומצפה מתי כבר תחלוף מעלי הנהגה זו (זולתי בתפילתו), ותבוא שעה אחרת בהנהגה חדשה, **אלא** שש ושמח בכל עת ושעה בהנהגת הבורא עמו[ז].

וע"י אמונתו בה', **באמונה עזה ותמימה יוציא מצרות נפשו, ויתהפך כל מצבו ומעמדו** לטובה ולברכה, וכך איתא בספר 'זרע קודש' (פר' חוקת ד"ה עוד במדרש) **כי שם אלוקי"ם מורה על** הנהגת ה' על פי דין (לעומתו שם הוי"ה מורה על רחמים), עוד מרמז שם אלוקים על **הנהגת הטבע** (כי אלוקים בגמטריא הטבע), ובא זה ומלמד על זה, כי 'המתקת הדינים תיעשה על ידי שיתעלה מהטבע - ולא יחשוב כי העולם מתנהג על פי הטבע, אז

ו. וכן כתב הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (אחרי תרנ"ד ד"ה במדרש) וז"ל, ואם האדם זוכה לאמונה ובטחון כראוי, אז לבו בטוח כי כל הנהגה שלו (כלומר, כל הנעשה עמו) מהקב"ה, **והכל הוא כפי הטוב ונצרך לו על צד היותר טוב מכל הטובות שבעולם**. עכ"ל.

ז. כתב הרה"ק בעל ה'תניא' זי"ע (אגרת הקודש פי"א) 'אבל המאמין לא יחוש משום ייסורים בעולם, **ובכל ענייני העולם הן ולאו שווין אצלו בהשוואה אמיתית**', עכ"ל.

אברך אחד תינה את מר נפשו אצל הרה"ק רבי שלום מקאמינקא זי"ע שצרות ומצוקות רודפים אחריו וחייו מרים עליו. ענהו הרה"ק הכל לטובה מאת הבורא הטוב ומיטיב לכל, אמר האברך, וכי אפשר להתכחש למציאות הדברים כי רע ומר חלקי, אמר לו הרה"ק ה'מבינים' ישבחו את משקה היי"ש ושאר 'משקאות החריפים', וישתו ממנו לרוב. לעומתן, אדם מן השורה שיטעם מהמשקה יזדעק מיד ויחמיץ פניו לנוכח מרירותן כי רבה, ומהי תשובת ה'מבין', **כי אכן, כך הוא טבעו של המשקה - 'מרירות' זו תביאנו בתוך זמן קצר לידי 'ששון ושמחה', וממילא מתחילת שתייתו כבר מרגיש בו מתיקות שאין כמוהו**, אף אתה כיוצא בו, הנך מתאונן על המרירות שבחייך, אין זה כי אם אחר שאינך 'מבין' עד כמה מתוקים המה דרכי ה', ואם תבין זאת, הרי מיד בעת 'שתיית המרורים' תגיל ותשמח כל ימי חייך.

יינצל מהדינים הרמוזים בשם אלוקים, ועל ידי שיאמין בהשגחת ה' למעלה מן הטבע - בחי' ה' ניסי, יזכה שאכן יתנהג עמו ה' בהשגחה נפלאה למעלה מהטבע[ח].

ויותר מזה אמרו, שסוף דבר יראה שישועתו נצמחה לו דייקא מתוך ההפיכה והחושך. כביאורו של ה'בן יהוידע' (ברכות ס: ד"ה שם א"ל) על דברי הגמרא, שרבי עקיבא הלך בדרכו עם תלמידיו ובידיהם תרנגול חמור ונר. בדרכם הגיעו לעיר אחת, חיפשו מקום ללון ואיש מאנשי העיר לא אבה לתת להם 'קורת גג', נענה ר"ע ואמר כל דעביד רחמנא לטב. ושכבו עצמם לישן במדבר, והנה באה הרוח וכיבתה את הנר, בא החתול ואכלו לתרנגול, בא האריה וטרף את החמור. ועל כולם הכריז 'כל דעביד רחמנא לטב'. באותה הלילה נכנס ה'גיים' לעיר ולקח את כל בני העיר בשבי, ואילו את ר"ע ותלמידיו לא לקחו מכיוון שלא ראו ולא שמעו אותם... נענה ר' עקיבא ואמר לתלמידיו, **לאו אמרי לכו** כל מה שעושה הקב"ה הכל לטובה. והקשה ה'בן יהוידע', מה חידש להם בזה, הרי כדברים האלו שמעו מאתו זה רבות בשנים, בכל עת ובכל שעה בכל אשר אירע – כל דעביד רחמנא לטב עביד[ט].

ומבאר ה'בן יהוידע', וז"ל. כוונתו לומר כי האדם **שפותח פיו לטובה אפילו אם נגזרה** עליו גזירה לרעה **אפשר** שתתבטל הגזירה, ולכן אמר מה שאתם רואים עתה שהכל היה לטובה אינו אלא מאחר שאמרנו בכל עת ושעה - 'כל מאי דעביד רחמנא לטב עביד', כי בזה נפתח פתח לטובה - שיתהפך הדבר לטובה ולברכה. ורצה ללמדם בזה שיהיו מורגלים **לפתוח פיהם לטובה** על כל דבר **אף** מה שנראה להם כרעה, כי בזה יהפכו הכל לטובה[י].

ח. ומפורש כתב המבי"ט בספרו הקדוש 'בית אלוקים' (שער התפילה פ"א) על הפסוק (שמות כג כה) 'ועבדתם את ה' אלוקיכם וברך את לחמך ואת מימך, והסירותי מחלה מקרבך', שלכאורה צריך ביאור מדוע שינה לשונו, פתח ב'וברך' בלשון נסתר, וסיים 'והסירותי מחלה' בלשון המדבר על עצמו, וז"ל המבי"ט. ואמר והסירותי ולא אמר 'והסיר' כמו שאמר 'וברך את לחמך' (בלשון נסתר), **כי השגחת הקל יתב' על ברואיו להצילם מרעתם היא יותר פרטית** מהשגחתו עליהם להיטיב להם, כי הוא מיטיב לכל כדכתיב (תהלים קמה ט) 'טוב ה' לכל', אבל בענין ההצלה כשהם בצרה צריכים השגחה פרטית יותר בענין החמלה, ולזה ב'ברכה' אמר 'וברך' לשון נסתר, ובענין ההצלה או הרפואה כשהם בחולי ומדווה אמר והסירותי - **כלומר אני אסיר המחלה מקרבך, באופן שתדעו ותשכילו ממוצא הדבר והחולי, כי אני הוא המציל והמרפא לכל חי, בהשגחתי הפרטית עליכם.**

ט. יש שביארו הא דאיתא בגמ' (שבת נה.) חותמו של הקב"ה אמת, ומדרך החותם שבו עצמו אי אפשר לראות כי אם אותיות הפוכות, אמנם אחר שחתמו בו על הקלף – והסירו מאתו את ה'חותם' אז יוכלו להכיר את האותיות של החותם על גבי הקלף, כיו"ב היא הנהגת הבורא, פעמים שבשעת מעשה אי אפשר לעמוד על טיבה, ואף נראה כי הכל 'להיפך', אך באמת אחר מעשה יראה האדם שכן היה ראוי להיעשות.

י. הגה"ק המגיד מדובנא זי"ע מביא משל נפלא (כתבי המגיד מדובנא פרשת וישב בד"ה אבל נחפשה) על כסיל אחד שהאיר מזלו והרוויח בגורל ממון רב, מיד קנה לעצמו בממון זה שדה גדולה לבנות עליו ארמון למגוריו, על פי בקשת העוסקים במלאכת הבניין הביא עצים רבים ואבנים שונים לבנות מהם את הבית וקירותיו. והנה מבחין הכסיל שהפועל לוקח את העצים ומחתך אותם לגזרי גזרים (כפי המידות הנצרכות לו לבנות הבניין), ברוב טיפשותו לא הבין כי הוא מחתך אותם על מנת לבנות בהם ארמון לתפארה, לכן מיד

ופניהם איש אל אחיו – אין חפץ לה' אלא במי שפניו נשואות לרעהו להטיב לו בכל עת

בפרשתן (כה כ) והיו הכרובים פורשי כנפיים למעלה, סוככים בכנפיהם על הכפורת ופניהם **איש אל אחיו**, ואומרים משם הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע דהנה איתא בחז"ל (ב"ב צט.), כשהיו ישראל עושין רצונו של מקום אזי היו הכרובים **פניהם איש אל אחיו**, ובשעה שאין עושין רצונו היו **פניהם אל הבית**. ולרמז, שכאשר **'פניהם איש אל אחיו'** - לחשוב מחשבות היאך ובמה להיטיב איש לרעהו, **אז** נחשבים 'עושים רצונו של מקום'[יא].

ויותר אמרו, שאף הנקי מעבירות כתינוק שנולד הנקרא 'רביא' (עיי' סוכה ה: שכרובים מרמז לתינוק בלא חטא), **ולא** עוד אלא שהוא **פורשי כנפיים למעלה** – איש גבוה משכמו ומעלה, עדיין אינו נקרא 'עושי רצונו של מקום' עד שיהיה **ופניהם איש אל אחיו**, להיות פניו אל חברו ואחיו מבני ישראל, לעזור ולסייע לכל איש מישראל אם בדיבור

גער בו וזעק מדוע מכלה אתה את כל כספי וזהבי, למה תשבר את העצים והאבנים ששילמתי עליהם במיטב כספי, הפועל שנוכח לראות בטפשות 'בעליו' הגדולה והנוראה, החליט להציל נפשו מבעוד מועד, ואמר לו טול לך עצך ואבניך והניחני לנפשי - לא אשלים לך את הבניין, אלא תשאר עם העצים החתוכים והאבנים השבורים שאינם שווים מאומה.

על פי משל זה ביאר המגיד את הכתוב (תהלים כח ה) 'כי לא יבינו אל פעולות ה' ומעשה ידיו, יהרסם ולא יבנם', כי האדם אשר **לא יבינו** שכל הנעשה בעולם הינם **פעולות ה' ומעשה ידיו** וגם הנעשה בעולם שלא כרצונו (דוגמת הפועל ששיבר עצי בעה"ב) **באמת הכל לטובתו - לבנות לו בית חמודות בזה ובבא**, וכל מה דעביד רחמנא לטב עביד, ולחוסר הבנתו הינו מלא טענות כרימון על הנהגת ה', אזי - **יהרסם ולא יבנם**, הקב"ה אומר לו, אכן אפסיק מלבנות לך בית פארות, והריני מהרס כל מה שבניתי לך עד עתה, כי לא אעלה אותך גם עלה.

מסופר על יהודי אחד שהיה גר בקרית צאנז (בארץ הקודש) ושמו הרה"ח ר' בערל כהן ז"ל, פעם קנה ר' בערל כרטיס לוטו (לאטערי) ולאחר כמה ימים הודיעוהו שזכה בסכום אדיר בעושר רב, ואף שלחו לו מיד את כל מעות זכייתו, אך כל זה טעות היה בידי עורכי ההגרלה, כי באמת הזוכה אחר היה ולא הוא, ואכן, אחר כמה ימים שבו והודיעוהו כי 'מקח טעות' היה כאן, ועליו להחזיר את כל המעות, ר' בערל החזיר את כל המעות בשלוות הנפש עצומה כאילו לא אירע דבר, בני ביתו שהתפעלו משלוותו שאלוהו מנין לך 'קור רוח' כזה, מדוע אינך מתאבל על חסרון העושר שבין רגע אבד ממך ונשארת עם ה'לחץ זה הדחק' שהיו מנת חלקך עד עתה, ענה ר' בערל, הנה ידוע מפי ספרים ומפי סופרים שאם נגזר מיתה על אדם, אזי אם עשיר הוא פעמים שיפדוהו מן השמים מ'גזר דינו' על ידי שיטלו ממנו את ממונו, ויהפוך ל'עני' החשוב כמת, ונחשב כאילו נתקיימה בו הגזירה, ובזה יימלט לחיים טובים וארוכים. אך אם נגזרה גזירה על גברא כמוני שאין לו לא רכוש ולא ממון, הרי ח"ו מחויב הגזר דין להתקיים בפועל, מה עשה הקב"ה – גמל עמדי חסד של אמת, הפך אותי ל'עשיר בן יומו' ושב ליטול ממני את כל העשירות לאחר כמה ימים, וממילא 'אני את נפשי הצלתי', לפי זה לא די שאין לי להתעצב אל לבי, אלא עלי לערוך עתה 'סעודת הודאה' כהנה וכהנה...

יא. ולא זו בלבד, אלא שמדה זו מביאה לכפרת עוונותיו של אדם, כמו שפירשו צדיקים (עי' 'תפארת שלמה' סוכות ד"ה והיו הכרובים) שכאשר **פניהם איש אל אחיו** - בלא מחלוקת ושנאת חינם, והוא מתפלל על זולתו להטיב לו, אז יזכה **אל הכפורת** מלשון כפרה וסליחה.

ואם במעשה, לוותר משלו לרעהו – ואף להשיב לו טובה תחת רעה^י. כי באם חלילה פניהם אל

יב. לאחר פטירתו של הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זי"ע מינו את בנו הרה"ק מהרי"ד זי"ע לשבת תחתיו על מקום רבנותו, וכמו כן מינוהו תחת אביו על קופת הצדקה לבני העיר, תחילת דבר מסרו לו את רשימת הנצרכים אשר היה אביו הק' מחלק להם מעות בכל ערב שבת ויו"ט לפרנסת ביתם, אחר שעיין המהרי"ד ברשימת השמות נטל קולמוסו והעבירו על אחד השמות כסימן שליהודי זה אין צריכים לתת מכספי הצדקה. ומשנשאל על כך ענה לסובביו, **יהודי זה אינו 'נצרך' כלל, אלא מאחר שהוא היה 'חותר' תחת אבי הקדוש והציק לו הרבה, על כן היה אבי הקדוש 'תומך' בו** בכדי לשבר את מידותיו, אך כעת שאני נתמניתי על הצדקה, והוא אינו חותר תחתי כלל, מדוע אשלח מעות למי שאינו 'נצרך' כלל.

בימי חורפו התגורר הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע בעיר 'ביאלה', בשכנותו היה דר אברך שהיה יורד לחייו והיה רודפו עד חרמה. השנים עברו, ומלחמת העולם הראשונה עברה על העם היהודי והותירה רבים מאחינו בני ישראל ערירים וחסרי כל, ביניהם היה האברך הלז שנשאר ללא בית דירה וללא מאכל לפיו. אך הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע היה דואג לכל מחסורו, והיה שולח לו בלי גבול מאכל ומלבוש וכל הצטרכויותיו.

וכל כך הרבה להטיב עם 'רודף' זה, עד שנכנסה הרבנית אליו ואמרה – רואה אני שאי אפשר לך 'לשכוח' את אשר עשה לך אדם זה בעיר ביאלה, ומבינה אנכי, **שהינך רוצה להשיב לו 'טובה' תחת הרעה אשר גמלך, אבל מאד תמהתי, מדוע תטיב לו כל כך הרבה טובות, הרי הוא לא גמלך כל כך הרבה רעות כפי הטובות שהינך מחזיר לו...**

עוד מסופר, שפעם יצא מחדרו של הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע בנו בכורו הרה"ק רבי מאיר הי"ד כשהוא נסער מאד, וגילה שראו עיניו בחדרו של אביו הק', שיש יהודי אחד החותר תחת הנהגתו של אביו באופן נבזה ביותר, ולאידך מגיע גם הנה מפעם לפעם, ועושה את עצמו בחניפות כחסיד מן המניין. כעת נתגלה לי קלונו, כי 'מחוצף' זה כתב מכתב הלשנה ו'מסירה' לשלטונות אשר בפעטערבורג – ובו שׂם עלילות דברים על הרבי, ולגודל חוצפתו כתב באותו זמן ובאותו מקום מכתב אל הרבי ובו חרט עלי גליון דברי חנופה ושבחים, אך הקב"ה מצילנו מידם – ונתחלפו ב' המכתבים, המכתב שהיה מיועד אל הרבי נשלח לפעטערבורג, ואילו אגרת החרפה והמלשינות עשתה את דרכה אל ביתו נאוה קודש של הרבי, וכעת ראיתי את המכתב אצל אבי הק', **ובזה אמרתי לעצמי 'אכן נודע הדבר' – כי מעודי תמהתי על מה ולמה מקרב אבי הק' את בר נש הלז, ועתה משראיתי כי 'רודף' הוא את אבי מבין אנכי מדוע אבי מכבד ומוקיר מאד יהודי זה...**

סיפר הרה"ק ה'חקל יצחק' מספינקא זי"ע על אביו הרה"ק ה'אמרי יוסף' זי"ע שפעם אחת הגיע לבקרו רב אחד, וה'אמרי יוסף' כיבדו הרבה יותר מכפי ערכו, ואף שינה את מנהגו, כי בכל יום לא היה אוכל פת שחרית עד גמרו את חק לימודיו, ולכבוד האורח מיהר לסעוד עמו על שולחנו מיד אחר תפילת שחרית, ויהי לפלא. ומששאל את אביו מאי האי, ענהו - מלפנים נדדתי בערים לחזר על פתחי נדיבי עם, בדרכי הגעתי לעיר שבה מכהן רב זה כ'מרא דאתרא', ומשהכרזתי בבית המדרש על סיבת בואי – והיה בידי הרב לעזור לי, אך הוא לא קם ולא זע, ולא סייע בידי אפילו מעט מזעיר, עתה, משראיתיו מגיע הנה, מיד נתעורר בקרבי רצון להחזיר לו גמולו בראשו ולרחקו ממני כרחוק מזרח ממערב, על כן 'שברתי את טבעי' וקירבתיו קרבה רבה וחיבה יתירה הודעתי לו. מסיים ה'חקל יצחק' שהרבה כהנה וכהנה ראו אצל אביו הקדוש, שהיה מקרב ומכבד את דורשי רעתו, בכדי לשבר את טבעיו ורצונותיו.

הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע העיד על זקנו הרה"ק מהרי"ד זי"ע שהיה אוהב מאד את דרך פלפולה של תורה, ובכל עת מצוא היה מתפלפל כדת של תורה (כשיצא ספר חידושי הרי"ם שיש בו חידושים הרבה בדרך

הבית - שמשיב את פניו לאחורי רעהו ואינו מתבונן במה יוכל להיטיב לאחיו בני ישראל[יג], אזי אף אם הוא מפורשי כנפיים למעלה והוא מתנהג בצדקות בין אדם למקום, עדיין נחשב כאינו עושי רצונו, כי עיקר העיקרים הוא הזהירות בבין אדם לחברו[יד].

ובכלל ההטבה להרבות ב'צדקה וחסד' בממונו ובגופו, במחשבה דיבור ומעשה, וידבר איש אל רעהו דיבורים טובים המיישבים לבו של אדם. ואמרו בגמ' (ב"ב ט:) 'כל הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות והמפייסו בדברים מתברך בי"א ברכות'. ובביאור הדברים איזה חשיבות יתירה יש לפיוס בדברים יותר מנתינת מעות ממש. כי הנותן פרוטה לעני לא נתן אלא מממונו, אך המפייס בדברים נתן לו מזמנו, וחייו נתן לו בזה, על כן שלו גדול יותר משל חברו.

עוד ביאר המהר"ל, שהפרוטה שהעני קיבל תכלה במשך הזמן, אבל הדיבורים שמפייסו בהם, הרי הם חיים וקיימים וחקוקים בלבו לאורך ימים, ומשום כך זוכה המפייס לברכות הרבה[טו].

כל איש אשר ידבנו לבו – המעניק מממונו לזולתו יזכה לרב טוב

בפרשתן (כה ב) **דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו,**

הדרוש והפלפול, הורה לנכדיו שירכשו את הספר הלז). ובעצמו ביאר טעם הדבר כי לפעמים קשה מאד ללמד זכות על יהודי, אך בדרך הפלפול אפשר תמיד ללמד זכות. ומתוך אהבת ישראל יתירה זו אהב הרה"ק את דרך הפלפול.

יג. פעם כשהגיע הגרש"ז אויערבאך זצוק"ל לכותל המערבי לשפוך שיח לפני קונו, נתקבצו מסביבו קהל אנשים, וניגשו אליו אחד אל אחד לקבל מאתו ברכת הקודש, אחד מהנאספים שראה כי הציבור גדול וראה אותם כמעכבים אותו מלגשת לקבל הברכה, דחף ימין ושמאל ומצא עצמו עומד בפני הרב, הגרשז"א שראה את דחיפותיו בירכו 'אברכך שתהיה מענטש'... (שתתנהג כ'אדם' ולא כחית השדה,) וכדי שלא יתבייש כל כך שאלו מיד 'מדוע אינך עונה לי – וכן למר...' (נועם שיח).

יד. ידוע על אחד מבעלי המוסר שדרש לתלמידיו תוכחת מוסר בעניני מידות, ויהי ממחרת, חזר והזהירם באותה תוכחת מגולה שאמר להם אמש; נענו התלמידים ואמרו, רבינו יזכר לך עתה אתמול כאשר דיברת, הרי כדברים האלו שמענו אך אמש, המשיל להם רבם משל לאדם העומד על פסי הרכבת וכלל לא שם על לב שהרכבת מתקרבת אליו במהירות, וכפסע בינו לבין ה... והנוהג ברכבת מצפצף בשופרו בקול גדול, שיזוז מהרה מעל גבי הפסים ויציל את חייו. אך שוטה זה מבטל במחי יד את כל הרעש... וב'חכמתו' יענה ויאמר רגיל אני בצפצופיו של זה – שמעתים כבר אתמול ואף שלשום, ומה לי להתרגש מהם... כן הוא מי שאינו שם לב לתוכחת האמורה הלוך ושנה בדברים אלו העומדים ברומו של עולם ובני אדם מזלזלים בהם...

טו. רמז הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע בנוסח הברכה 'מחיה מתים במאמרו', שכל כך רב כוחו של 'דיבור', שאפשר להחיות מתים (לרומם את האדם שאינו מרגיש טעם בחייו) 'במאמר' של חיזוק ועידוד.

סיפר הגה"צ רבי גד'ל אייזנער זצ"ל, שבשנות הזעם לקחו אותם הרשעים והורו להם לרוץ דרך ארוכה ביותר, וכל מי שנעצר ממרוצתו נהרג על אתר, באמצע מרוצתו הרגיש ר' גד'ל שכלו כל הקיצין - כוחותיו אזלו, וכבר אין ביכולתו להמשיך ולרוץ, בלית ברירה השלים עם דבר מותו ונשכב חסר אונים בצידי הדרכים, אך ברגע האחרון טרם נורה למוות, עבר שם אחד מחבריו ושאג בקול צעקה 'גד'ל לויף', באותו רגע, הרגשתי איך שמתמלא אני בכוחות נפש עצומים, התרוממתי מהארץ ופתחתי במרוצה, ובזכות אותה שאגה הנה אנכי עומד לפניכם היום, ומכאן נחזה כוחו של כל דיבור וחיזוק טוב, ודבר שפתיים הם אך למותר.

הנה התורה הק' נצחית היא, וכל עניני 'פרשת הנדבה' שייך אף בדורנו אנו, לענייני נדבה וצדקה בכללות, כי הקב"ה מצווה את כל אחד מבניו, ויקחו לי תרומה קח לי תרומת ממון ומעשים ותן משלך לחברך, עשה נא צדקה וחסד עם אחיך האביון, ואז יהלך לפניך צדקך, ושכר הרבה יהא מנת חלקך.

בפרט הדברים אמורים בשערי חודש השמחה, כמו שכתב הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (שקלים תרל"ד) שמכיוון שאמרו 'משנכנס אדר מרבין בשמחה' (תענית כט.), לכן אמרו 'באחד באדר משמיעין על השקלים (שקלים ב, א) כי על ידי שיתן מנכסיו לאחרים יזכה להרבות בשמחה[טו].

ואם יבוא אי מי ויאמר מה אעשה ואין לי ממון, תשובתו ב'ספר חסידים' (תרי"א),כי ב' פעמים נכתב בספר 'משלי' וצדקה תציל ממוות (יא ד, י ב) לומר כי הצדקה אינה דווקא ב'מעות', אלא אף מי שאין בידו מעות ואמר לאחרים שיתנו ממעותיהם לצדקה, גם זה ל'צדקה' יחשב. והרי אמרו (ב"ב ט.) 'גדול המעשה יותר מן העושה'.

בפרשתן (כה כג- כו) 'ועשית שלחן עצי שטים... ועשית לו ארבע טבעות זהב', כתב ה'כלי יקר' כי 'הטבעות' עגולות הם, ובא לרמז לאדם שיזכור כי ההצלחות העולם הזה הם גלגל החוזר בעולם כטבעת זה העגול, ועל ידי זכירה זו יפרנס משולחנו לעניים. והיינו, שיעלה במחשבתו תמיד כי כל כספו ורכושו אינו אלא מתנת שמים, וברצות ה'... ויש לו להשתמש בממונו להטיב לרעהו, אז יעזרהו ה' וישאיר בידו את הממון שהופקדו בידו מן שמיא[י].

ואפשר להסמיך הא דאמרו משם הרה"ק האמרי אמת זי"ע שאף אם אין אדם יכול לעזור לשני ולסעוד אותו, ואם אין בכוחו לדבר עמו דברים המתיישבים על הלב, לכל הפחות ישמע אותו ויקשיב לשוועתו שגם בזה הוא מצילו ומעודדו - כשמרגיש שיש אחד שמבין מצוקתו, וכמו שנאמר (בראשית לז כא) '**וישמע** ראובן ויצילהו מידם', שעצם השמיעה היא ההצלה.

טז. מעשה באיש עשיר שמזונותיו היו מצויין לו ברווח ובכבוד, בניו כשתילי זיתים סביב לשולחנו, ולא חסר לו מאומה, מלבד דבר אחד, והיא – מידת השמחה, פעם נכנס בצר לו אל הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע ותינה בפניו – מדוע רחוק הוא משמחת החיים... ענהו הרבי בקוצר אמרים, 'פתחת שקי - ותאזרני שמחה...' כלומר שיפתח את כיסו וארנקו לפרנס אחרים משלו, עי"ז יזכה לסיפא דקרא להיות מלא שמחה, כי כך הוא טבע העולם, שהנותן למען אחרים מסיח דעתו מצרכי עצמו וממילא אפשר ל'שמחה' לחול עליו.

יז. סיפרו בעלי מוסר, על גביר אחד שאכל סעודתו עם בני ביתו, באמצע הסעודה דפק עני וביקש מעט 'בשר עוף' למאכלו כי גבר עליו הרעב, אך העשיר שלא השכיל לידע כי 'גלגל החוזר בעולם', ומה שיש לו אינו שלו, דחאו בב' ידים והעני פנה לדרכו בפחי נפש, ומאז נתהפך עליו הגלגל, ונתגלגלו הדברים עד שהוכרח לגרש את אשתו, ואף דמי כתובתה לא היה בידו ליתן לה.

אחר זמן נישאת האשה בשנית, ביום מן הימים דפק עני באמצע סעודתם, פתחה לו האשה את הדלת, ונתנה לו מאכל להשיב את נפשו, בחזרה לישב עם בעלה בסעודתו פרצה בבכי מר, ונענתה ואמרה היאך לא אבכה וזה האיש אשר דפק זה עתה בדלת הוא בעלי הראשון אשר שלחני לנפשי ברוב עניותו, כי עשיר גדול היה ועתה מחזר הוא על הפתחים... אמר לה בעלה אספר לך חציו השני של דבר המעשה - אני הייתי אותו העני שדפק על פתחכם כעני בפתח... ללמדך כי גלגל החוזר בעולם, וכל מי שיש בו דעת ותבונה ישכיל לליבם של עניים, ואז יצליח ה' דרכו.

מעשה שהיה במחוזו של ה'קדושת לוי' זי"ע, בעיר אחת דרו עשיר ועני גם יחדיו, שם העשיר היה ר'

עוד פירש ב'כלי יקר', כי אם יתן מממונו ומאכלו לעניים אזי ישולם לו שכרו שכר שאין לו סוף כבגלגל הזה שאין לו סוף, ואינו פוסק מלסובב.

כתב בש"ך עה"ת, כי 'שלחן' ראשי תיבות – ש'מור ל'קבורה ח'סד נ'דבותיך, כי כל כספו וזהבו לא ילווהו לתוככי קברו, ומאומה לא ישאר

זלמן, ושם העני ר' משה, והנה 'יחיד בדורו' היה ר' משה בעניות, פעם אחת בערב יוה"כ רבתה כ"כ העניות בביתו, עד שאף פת חריבה לסעודה המפסקת לא היה להם, ומכיוון שכך פרצה מריבה בבית ושילחתו ב"ב מהבית בבושת פנים, בצר לו הלך ר' משה לביהמ"ד מבעוד היום גדול, וניסה להשקיט את רעבונו הגדול בכמה פרקי תהלים ודמעות רותחות, בהתקרב שעת 'דמדומי חמה' וכבר החלו העם להופיע בבית המדרש ואף מיודענו ר' זלמן העשיר ביניהם, ניגש אליו ר' משה וביקש מאתו בבושת פנים 'שמעק טאביק' (קמצוץ טבק להרחה) ויגער בו ר' זלמן – וכי זה 'הכנתך' ל'כל נדרי' לעלות ריח ניחוח בשמעק טאביק, כאן הרגיש ר' משה כי כשל כח הסבל, ויסב פניו אל הקיר בבכיה עצומה על מצבו, עד שאף 'שמעק טאביק' כבר איננו שווה, 'ותעל שוועתו אל האלוקים...' ובאותו יוה"כ נגזר על שניהם להשתנות מזלם – זה יעלה וזה ירד.

כך הווה, מיד 'למחרת יוה"כ' החל ר' זלמן להפסיד בעסקיו וירד מטה מטה, ולעומתו, קרנו של ר' משה החלה לרום, ומעשה שהיה שפגש איזה ידיד נעוריו שראה את שפל מצבו, ונתן לו ג' מאות רובל, ובזה יכול היה מעט לנשום לרווחה – להביא 'לחם לאכול ובגד ללבוש' לביתו, וממילא שב השלום לשרור לביתו, את שאר המעות השקיע באיזה מסחר אשר הרוויח בו עשרות מונים מסכום ההשקעה, וכך עלה ונתעלה מיום ליום ומחודש לחודש עד כי האיש משה הלוך וגדול עד מאד.

ר' זלמן הנ"ל התבונן פעם בעת משבר, והנה רואה דבר פלא, כי בכל עת האחרונה צמודה נפילתו לעליית ר' משה – 'כשזה קם זה נופל' והבין בנפשו כי יש דברים בגו, וימהר ר' זלמן אל רבו ה'קדושת לוי', ופרץ בבכי מרורות - וישפוך את נפשו לפניו, ויבקשהו 'ילמדנו רבינו' מאי האי, ה'קדושת לוי' הקשיב לכל דבריו, נענה ואמר לו 'ייזכר לך עתה' האם היה ביניכם איזה דין ודברים, איזה מצה ומריבה, פשפש ר' זלמן במעשיו ונזכר בדבר מעשה 'ההכנה' לכל נדרי בערבו של יום כיפורים העבר עליהם (לטובה), אמר לו הרבי, אם כך הם פני הדברים אין בידי לעזרך מאומה... זולתי, אם יחזור מעשה כזה גופא באופן ההפוך שאתה תבקש ממנו שמעק טאביק והוא ימנע מלתיתו לך.

ר' זלמן חיכה להזדמנות כזו, אך היא בוששה מלבוא, שכן ר' משה היה רך הלבב וכל אימת שרק התקרב ר' זלמן אליו קירבו במאור פנים ונתן לו כל מבוקשו, עד שבעזהשי"ת לרגל 'עשירותו' של ר' משה זכה להשתדך עם ה'מרא דאתרא' בכבודו ובעצמו, ותיהום כל העיר בהכנות גדולות לקראת החתונה הגדולה בחצר ביהמ"ד הגדול, כאן חשב ר' משה כי באחד מ'מעמדי' הנישואין יעלה בידו 'לסדר' את ר' משה, בהתקרב מעמד החופה ראה ר' זלמן היאך שה'מרא דאתרא' עומד על הבימה יחד עם מחותנו דנן ר' משה, והרב מבקשו שיתן לו ה'כתובה' לעיין בה איזה דבר, וכבר הכניס ר' משה את ידו אל כיסו להוציא הכתובה או אז הגיח לעברו ר' זלמן (בחשבו כי עתה 'שעת הכושר') וביקש ממנו 'שמעק טאביק', אך להוותו החזיר ר' משה את הכתובה לכיסו, ובמאור פנים נתן לר' זלמן את הטאביק, בו ברגע נבהלו כל הקהל כי ר' זלמן נפל חלשות על הארץ, אחר שעוררוהו, ניגש אליו ר' משה ושאלו מה אירע לך, ויענהו ר' זלמן 'דבר לי אליך' הבה נידבר בינינו אחר 'שבעת ימי המשתה'.

בגמר ימי המשתה נתוועדו יחדיו 'העני והעשיר', ויספר ר' זלמן לר' משה את כל 'פרשת העשירות והטאביק', וכי הוא המתין בכליון עיניים ל'שעת הכושר' שלא יעמוד ר' משה בנסיון ומשראה שאף זה לא עלתה בידו – עד שנשאר רק עם 'שמעק טאביק' ביד על כן נפל חלשות, ויסעו יחדיו – ר' זלמן ור'

בידו מקניני עולם הזה, רק 'נדבות ממונו' הם יעמדו לזכותו למעלה, ויזכה לרב טוב הצפון לו לעולם הבא[יח].

בסגנון זה נתנבא ה'רבינו בחיי' (כה כג), מנהג חסידים שבצרפת לעשות משולחנם ארון לקבורה – להורות כי האדם לא ישא מאומה בידו, ולא ילוונו בעמלו כי אם הצדקה שעשה בחייו והטובה שהוא מיטיב על שולחנו, ולכן אמרו רז"ל (ברכות נד:) 'המאריך על שלחנו מאריכין לו ימיו ושנותיו'.

ומתן שכרה של צדקה – אריכות ימים ושנים טובות. והנה, כתב המלבי"ם (ארץ חמדה, רשימה להספד אות ג'), כי לא בכל אופן תהא הזקנה והשיבה מעלה וטובה לאדם, כי אם הוא חולה ובעל ייסורים פעמים שיבקש את נפשו למות. וכן אם אין לו מעות והוא מוטל על אחרים, וכ"ש אם בניו וקרוביו מתים לו בחייו, הרי שטובה מיתתו מחייו. אמנם הזוכה לאריכות ימים בזכות מצוות הצדקה כדאיתא במדרש (בר"ר נט א) רבי מאיר הלך ל'ממלא' (שם עיר) ומצא שם 'שחורי ראש' – פי' שכולם מתו בצעירותם, בטרם ילבינו שערות ראשם, שאל אותם שמא מבית עלי אתם, שנאמר בהם (שמואל א, ב לג) 'מרבית ביתך ימותו אנשים' אמרו לו, רבי, התפלל עלינו, אמר להם רבי מאיר 'לכו וטפלו בצדקה ואתם זוכים לזקנה' ודרש זאת מהכתוב **עטרת תפארת שיבה - בדרך צדקה תמצא.** זה האיש אשר זקנתו באה בזכות מצוות הצדקה, אי אפשר שחייו יהיו מרים באחריתם, כי כל אריכות חייו כשכר מצווה ניתנו לו, והיאך תהיה מתן שכרה של המצווה כעונש לאדם ח"ו. ולכן דרשו מפסוק זה **עטרת תפארת שיבה** - מתי תהיה השיבה **בעטרה ותפארת כאשר בדרך צדקה תימצא** – כשהיא באה בזכותה של מצוות הצדקה,

---

משה אל ה'קדושת לוי', והוא ציוום בקדשו לחלוק ביניהם בנכסים אשר הם ברשות ר' משה, ומאז עלו שניהם 'מעלה מעלה'.

יח. פעם נכנס יהודי עני ואביון אל הרה"ק רבי אי"ה מקאפיטשניץ זי"ע, בהיותו בקודש פנימה, ראה הרבי שלראש העני 'כובע עליון' שאינו ראוי ללבישה כלל (בקושי לפורים), ללא אומר ודברים הוציא הרבי כובע חדש שהיה מוכן בארונו ונתנו להעני ששמח בכך כמוצא שלל רב. משיצא העני מחדר הרבי והבחינו בני הבית בכובע החדש של הרבי על ראשו של העני, שאלוהו מיד, מדוע הוצרך הרבי לתת לעני כובע חדש לגמרי, והרי אף הכובע שהרבי לובש עתה 'טוב ויפה' הוא, ומן היושר לתתו ליהודי, והחדש היה הרבי משאיר לעצמו... ענה הרבי ואמר להם, אכן כדבריכם, **שמרתי לעצמי את הכובע החדש והנאה,** ואף אם ראיתם שנתתיו לו – אדרבה – בשמים ממעל אין לאדם מלבושים **זולתי מה שהכין לעצמו מבעוד מועד – בעודו בהאי עלמא. נמצא שב'נתינה' זו לקחתי לעצמי** את הכובע הנאה יותר.

ה'חתם סופר' זי"ע (תו"מ פר' משפטים) ביאר בקרא (שמות כב כד) 'אם כסף **תלוה** את עמי את העני עמך', אם תרצה שכספך ילווה אותך לקברך, קיים בהם מצוות צדקה והלוואה, כי רק **את העני** – המעות שנתת לעניים, אותם המעות ילכו **עמך** לעולם שכולו טוב.

מחשובי ירושלים של מעלה היה ר' יאמ"ץ דייטש זצ"ל, ביום הפורים ב'שנה ראשונה' לאחר נישואיו בושש מלבוא לבית חותנו, וכבר הגיע זמן 'משתה ושמחה', אך הוא עדיין לא הגיע. ואף השקפת הרבנית שלו מבעד לחלון כל כמה דקות לא קירבוהו במאומה. עד שכמעט פנה יום אז צץ ועלה החתן החשוב, ונתברר שעמד כל היום עם עוד אברך ב'שער' של שכונת 'מאה שערים' ועסק באיסוף מעות 'מתנות לאביונים' לנצרכים מבני ירושלים. משנרגעו בני ביתו שאלוהו, מדוע ביזית אותך ואותי גם יחד כי שמעתי שהכל מדברים עליך שעמדת בשערה של מא"ש ואספת נדבות לעצמך... אמר לה ר' יאמ"ץ, אכן כנים הדברים, אספתי מעות לעצמי – כי לתיקון נפשי עשיתי זאת...

כי אז דשנים ורעננים יהיו מתוך בריאות גופם ונפשם ופרנסה טובה, לעת זקנה ושיבה, לאורך ימים ושנות חיים.

כתב ה'רבינו בחיי' (כה כג), בפסוק 'ועשית שלחן עצי שטים' כי 'שטים' ראשי תיבות – ש'לום ט'ובה י'שועה מ'חילה, ובאמת, אף הארון והמנורה היו עשויים (גם) מ'עצי שטים', כי הארון והמנורה מביאים על האדם את אלו הברכות. והוסיף לומר, כי אף בסיבת השולחן יבואו לאדם כל אלו הטובות, כלומר על ידי הצדקה וחסד שעושה על שולחנו. ודרשו (ברכות נה.) על הפסוק ביחזקאל (מא כב) 'והמזבח... זה השלחן אשר לפני ה'', ואמרו חז"ל, פתח במזבח וסיים בשלחן, לומר לך, שבזמן שביהמ"ק קיים מזבח מכפר, עכשיו שאין ביהמ"ק שלחנו של אדם מכפר. ויזכה על ידי שלחנו בעשיית צדקה וחסד לשלום טובה ישועה וברכה[יט].

תוכו רצוף אהבה – הכיסופים והגעגועים לה' ולעבודתו הן הן עיקר האדם

בפרשתן (כה יז) 'ועשו ארון עצי שיטים' ובגמרא (מגילה י:) 'אמר רבי לוי, דבר זה מסורת בידינו מאבותינו, מקום ארון אינו מן המדה' (שכן 'לפני הדביר כ' אמה, וכל כרוב היה י' אמה' והיכן עמד הארון אלא שאינו מן המידה). היינו שהארון עצמו לא תפס

יט. הגאון בעל ה'בן איש חי' זי"ע מביא בספרו 'חסדי אבות' (אבות ב א) מעשה באשה ענייה, שאפתה ארבעה לחמים כל יום, והיתה מחלקת שלושה מהם לעניים, ומשאירה אחד להשביע נפשות עולליה וטפיה, יום אחד עשתה כדרכה מימים ימימה אך אחרי שכבר חילקה את שלושה הלחמים הגיע עני ואביון אל פתח ביתה והתחנן על נפשו שכבר כמה ימים לא הכניס אוכל לפיו ומסוכן הוא עד מאד, נתנה לו האשה את הלחם האחרון שהכינה, ומיד נטלה חיטים מביתה והלכה אל בית הריחיים כדי לטוחנם לקמח, לאפות לחם חמישי וממנו תאכיל את טפיה, והנה בית הריחיים היה על שפת הים וכאשר חזרה משם עם שק הקמח על כתפה באה לפתע רוח סערה והפילה את השק מידיה אל תוך מי הים הסוערים, האשה לא ידעה את נפשה מרוב צער, ותלך אל בית המדרש הסמוך לחוף הים, לדרוש ולשאול את פי המרא דאתרא, איך יתכן שאירע לה הפסד כזה אחרי שמסרה את נפשה ונתנה מלחמה לעניים ואביונים, שמע הרב את דברי האשה, והסכים עמה שאכן פלא הוא שיארע לה כן, אך חיזק אותה בדברי אמונה, שהצור תמים פעלו ובודאי יש איזה טעם כמוס לבורא עולם המנהיג את עולמו בחסד וברחמים.

עודם מדברים נכנסו שני סוחרים והביאו לפני הרב כוס מלאה דינרי זהב כנדבת קודש עבור ישיבתו של המרא דאתרא. שאלם הרב מה הביאם לנדב משלהם סכום גדול כל כך, פתחו הסוחרים וסיפרו, שלצורך מסחרם הפליגו בספינה בלב ים, בחזורתם עמדה עליהם רוח סערה וטלטלה את הספינה לארבע רוחות השמים והארץ, מרוב הטלטול נשברה תחתית הספינה והחלה לשקוע ולטבוע במצולות ים, בעת צרה וסכנה הבטיחו הסוחרים שאם יינצלו מן הסכנה יתרום כל אחד מהם כוס מלאה דינרי זהב לביהמ"ד הסמוך לחוף הים. ואכן, מיד נשמע קול חבטה ודבר מה נדבק אל דופן הספינה, ופסק שטף המים להיכנס לתוך הספינה, תיכף הריקו יושבי הספינה את המים מהספינה, והמשיכו בנסיעתם והגיעו אל חוף מבטחים. ועתה באו לקיים הבטחתם, שאלם הרב, והיאך ובמה נסתם החור, נענו הסוחרים ואמרו, שכאשר ירדו ליבשה בדקו ומצאו שק עם בצק שנדבק אל הדופן ועי"ז נסתם החור, מיד פנה הרב ואמר לאותה אשה 'הרי לך, זה השק עם הבצק היה שלך, ובשכר שנתת מפיתך לעניים במסירות נפש הצלת נפשות רבות מטביעה בלב ים, כי מצוה גוררת מצוה...'

מכאן, שאין אתנו יודע עד מה בדרכי ההשגחה העליונה, ואף אם בשעת מעשה נראה לו שרוצים מן השמים להרע לו, לאמיתו של דבר הקב"ה מסבב כל הסיבות רק לטובה, ופעמים שלאחר מעשה יראה גלגולו של דבר לטובתו ותכליתו.

מקום כלל, אלא עמד בנס מיוחד מאת ה'. והנה, תבנית המשכן וכל כליו נבנו מ'נדבות' בני ישראל זה בכסף וזה בזהב ובנחושת או בעצי שיטים ושאר דברים, אלא הא צריך ביאור, מניין נלקח מקומו של ארון שלא היה מן המידה, ועמד בדרך ניסית. ומבארים בשם הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע, דזה **בא** מרצונם ותשוקתם של בני ישראל, שהרי יש מהם שרצו להביא לנדבת המשכן ולא עלתה בידם, אם כי לא היה להם, אם כי הכריזו כבר אל יביאו יותר, אבל רצונם ותשוקתם בערה ברקבם באש קודש מרצונות אלו, נברא בריאה מיוחדת - מקום הארון אינו מן המידה. נמצא ש'רצונותיהם ותשוקותיהם של ישראל' גברו על המתנדבים בפועל, ומהם נבנה בית קודשי הקדשים וארון הברית.

כיו"ב ביאר הרה"ק מהר"י מטשורטקוב זי"ע, שהרי המשכן וכליו נתקדשו ב'שמן המשחה', ובמה נתקדש חלל המקדש, אלא כנ"ל, דזה נתקדש מהרצון והשתוקקות של בני ישראל. וזהו כחו של הרצון[כ].

בזה ביאר ה'אלשיך' הק' (עיי' בפי' לשה"ש) בפסוק (שה"ש ג ט) אפריון עשה לו המלך שלמה - מעצי הלבנון, רפידתו - זהב... **אבל 'תוכו' - פי'** **מממה נעשה התוך ועצם חללו של משכן, מ'רצוף אהבה'** - מהתשוקה של בני ישראל[כא].

גדולה מעלת הרצון, שבעבורה זכו בני ישראל לשמוע שני דברות מפי הגבורה - שלא

כ. סיפר לי יהודי מתושבי עי"ת בני ברק יצ"ו שבימי עלומיו היה מקורב אצל הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע, באחד הימים הוצרך לבקר בשווייץ, בהגיעו לקבל ברכת פרידה מהרבי, פנה אליו הרבי, הראה לו את השעון אשר ברשותו, ואמר לו הבא לי משווייץ שעון כזה. בהיות הבחור בשוויץ לא מצא את השעון שהרבי ביקש מאתו, ובמשך כל ימי שהותו שם לא חדל מלחפש ולא מצא... ואף התקשר אל המשב"ק ר' חנינא שיף זצ"ל בבקשה שיאמר לרבי שאינו מוצא את השעון...

כששב הבחור לארץ הקודש, נכנס אל הרבי, ובבושת פנים נענה ואמר, אקומה נא ואסובבה בעיר, בשווקים וברחובות – בקשתי את ה'שעון' ולא מצאתיו. אמר לו הרבי - **וכי לשעונך אני צריך, לא הוצרכתי אלא שתחשוב ותזכור ממני** (בעודך מסתובב 'בשווקים וברחובות' דשם).

באותו משקל לשון יש לומר לענין עבודת ה', אם תעלה נשמתו השמימה ותתחיל להתנצל לא היה סיפק בידי ללמוד ולהתפלל, יענה לו הקב"ה, **וכי ל'תורה ועבודה' אני צריך, כל רצוני ומאווי כביכול – שתמיד תזכרו ממני ותשתוקקו להתקרב אלי**, 'תנה בני **לבך** לי' (וודאי שציוונו הבורא במצוות מעשיות, ואף לעסוק בתורה כפשוטו נתחייבנו, אלא הכוונה הפנימית תהיה למצוא את ה' בכל דבר).

מעשה באיש שבימים מקדם (לפני ה'מלחמה') לא היה שומר תורה ומצוות, באמצע המלחמה כשנקלע לעת צרה וצוקה קיבל על עצמו שאם יינצל ונפשו תנתן לו לשלל, יתחיל להניח בכל יום תפילין (בעת המלחמה לא היו לו תפילין כלל). ואכן בניסי ניסים נשאר הלה כשריד יחידי מכל מחנהו. ביום 'שחרורם' נלחמו צבא ארה"ב בחיילי האויב ימ"ש, ובתוך הקרב נפל 'טיל' על ידו השמאלית והיא נקטעה... אחר זמן כשהגיע היהודי לחוף מבטחים בארה"ב נכנס אל הרה"ק ריי"צ מליובאוויטש זי"ע ושטח את תמיהתו, וכי בדיוק יד זו שעליה הייתי אמור לקיים הבטחתי ולהניח עליה תפילין היא נפלה, ענהו הריי"צ, אם היתה ידך נשארת היית יכול לחשוב שהקב"ה נצרך להנחת תפילין שלך, וזה אינו – כי אין הקב"ה צריך לפעולות גשמיות בקיום המצוה כי אם בטהרת והתעוררות הלב בעת קיום המצוה, וזה יש בידך לעשות גם כאשר אין לך יד... וכך נאמר (שה"ש ה ח) 'מה תגידו לו **שחולת אהבה** אני', ודבר זה אין ביד האומות להבין, ובעיניהם נדמה שכל מעלת בני ישראל הוא במה שהם מקיימים המצוות בפועל, אך האמת 'שחולת אהבה אני' זאת תגידו לו לדודי זה הקב"ה.

כא. סיפר ה'חפץ חיים' שפעם נפל בדעתו של איש פשוט ביותר שלו נאה ויאה להשתדך עם רבה של

ע"י שליח, כי בתחילה היה ברצון ה' לדבר אליהם ע"י משה (כמו"ש הנה אנוכי בא אליך בעב הענן), ומכיוון שאמרו 'רצוננו לראות את מלכנו' הסכים להם הבורא ונתגלה אליהם בכבודו ובעצמו, אלא שהם לא עצרו כוח לשמוע מפי ה' רק ב' דיברות הראשונות.

כך ביאר הרה"ק רבי שלמה מקארלין זי"ע ('בית אהרן', נשא) את הכתוב (שה"ש ב ט) דומה דודי לצבי, 'דודי' מלשון אוהבי – זה הקב"ה האוהב את בנ"י, 'צבי' הוא מלשון רצון ותשוקה (ב'אקדמות', צבי ואתרעי בן). וזה אומרו דומה דודי – קירבת הקב"ה נדמית לצבי, כפי רצונו ותשוקתו אליו. כמה שיגביר את רצונו לעבוד את בוראו ולקיים מצוותיו, גורם לו עצם הרצון והתשוקה להתגלות אלוקית ולסעד מן שמיא.

צא ולמד כמה גדולה וחשובה מעלת הרצון, דהנה אמרו חז"ל (מדרש שמואל רבתא פרשה ג) שקודם לידת שמואל הנביא יצאה בת קול ואמרה עתיד להיברא ילד בשם שמואל שיזכה לקבל חזיון נבואה מאת ה', מה עשו בני ישראל ברצונם כי עז שבנם יהיה הנביא, היו כולם קוראים את שם בניהם 'שמואל', למעשה לא זכה כי אם שמואל הנביא למראה אלוקים ולגילוי שכינה, מכל מקום הועיל להם הרצון וההשתוקקות שזכו שגם בניהם אמרו נבואה פעם אחת. העמים כן החיד"א בספרו 'יוסף תהלות' על הפסוק בתהלים (צט, ו) 'ושמואל בקוראי שמו', דכיון שקראו שם בניהם 'שמואל' על כן זכו פעם אחת לנבואה. מכאן נלמד כוחו של רצון, ומפורש כן במדרש (משלי פרשה יב) 'כל מי שישן על מטתו בלילה, וחושב בלבו ואומר, למחר אני משכים ואעשה עם פלוני טובה, עתיד לשמוח עם הצדיקים בגן עדן לעתיד לבוא', משמע שעל עצם הרצון יטול שכר גדול כזה.

חידוש נפלא מצינו ב'חתם סופר' זי"ע (עקב ד"ה ואמרת) כי מה שאמרו חז"ל (ברכות לג:) 'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים', כוונתם לרצות ולהשתוקק לירא את ה', וז"ל. הנה לכאורה נ"ל, **בוודאי יראת שמים היא בידי שמים – ולולי עזרתו ית"ש לא יגיע א' מאלף ליראה את ה'**. חוץ ממתי מעט אשר אינם צריכים סעד לתומכם כהאבות ומשה רבינו ע"ה וכיוצא. אבל זולתם – ראה כמה תפילות התפלל דוד המלך ע"ה ב'תמניא אפי' על כך, **אך מה שאינו בידי שמים – היא הבחירה שבלב**, שישתוקק אדם וירצה להיות עובד ה' 'ויתפלל על כך', אותה השתוקקות לבד אינה בידי שמים והיא מבחירת האדם, על כן אמר 'מי יתן והיה לבבם זה ליראה אותי' ולא אמר 'מי יתן ויראו אותי' – שהרי אף ה'יראה עצמה' איננה בידם, **אלא מי יתן והיה לבבם זה ליראה – שיהיה חמדה בלבבם ליראה**, עכ"ל.

ושכנתי בתוכם – חודש אדר זמן השראת השכינה

בפרשתן (כה ח) **ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם**, כתב ה'אלשיך' הק' ושכנתי 'בתוכו' לא נאמר אלא 'בתוכם' – בתוך כל אחד ואחד. וביותר לפי דברי המדרש (רבה לג א) בריש פרשתן - 'אמר הקב"ה לישראל מכרתי לכם תורתי כביכול נמכרתי

העיר, והחל לשלוח אליו 'שדכנים' שיציעו את ה'שידוך' המהולל. מובן שהעלה חרס בידו שהרב לא הסכים לכך בשום אופן... אבל 'שיגעון' זה לא יצא מראשו של האיש... עד שבעזהשי"ת אירס הרב את בנו, אז נרגעה במעט רוחו של היהודי ואירס את בתו עם רעהו בדומה לו, בהגיע עת דודים – יום החתונה בבית הרב שליט"א, והנה עוברים אלפי בני העיר להתברך מפי הרב בברכת 'מזל טוב', ולעיניהם עומד אף האיש הלז זה ברוב הדרו בשולחן ה'מזרח' ומקבל 'מזל טוב' מהקהל, שאלוהו ידידיו מה לך ולשמחת הרב – לקבל מכולם ברכת מזל טוב, ענה 'אני הרי כמעט' נהייתי מחותן בחתונה זאת, כל הקהל 'מלאו שחוק פיהם'.... **אמנם, זה רק בעניני גשמיות, אבל בעבודת ה' גם 'כמעט'** (שעובד ומתייגע וכמעט הצליח) **הרי הוא 'מחותן' כמי שהצליח לא פחות ולא יותר.**

עמה, משל למלך שהיתה לו בת יחידה, בא אחד מן המלכים ונשאה, ביקש לילך עמה אל ארצו, אמר לו המלך, בתי שנתתי לך יחידית היא לפרוש ממני איני יכול, לומר לך אל תטלה איני יכול, **אלא זו טובה עשה לי שבכל מקום שאתה הולך - עשה לי קיטון אחד שאדור אצלכם... כך אמר** הקב"ה לישראל... **בכל מקום שאתם הולכים בית אחד עשו לי שאדור בתוכו**, שנאמר ועשו לי מקדש (ה'בית אהרן' זי"ע היה מצווה לאברכים לעסוק בדברי מדרש זה).

והנה ידוע מה שכתב השל"ה הקדוש (ריש פר' וישב) – 'המועדים של כל השנה יש להם שייכות לפרשיות שחלות בהן', עכ"ל. וכבר אמרו שעל כן תחול פר' תרומה לעולם בחודש אדר, כי 'ושכנתי בתוכם' מורה על חודש אדר שהוא זמן של השראת השכינה לכל איש ישראל באשר הוא, וכמו שאמר החי' הרי"ם (חי' הרי"ם לחודש אדר, וכן הוא ב'מאור עיניים' ועוד), **שבחודש זה צריך כל איש ישראל לעשות עצמו משכן, ולכן נקרא 'אדר' על שם שהקב"ה בא לדור כביכול בקרבינו.**

ואיתא ב'חי' הרי"ם' (שם) **כי בכל חודש אדר** מתעורר למעלה (אצל כביכול) תשוקה לישראל, וזהו פירוש אדר מלשון דירה, **ובכן צריך איש ישראל גם להתעורר בלבו תשוקה בוערת - שישתוקק מאד שיזכה לעבוד לפניו יתברך שמו.**

ועשו לי מקדש – התקדשות בני ישראל באלו הימים הקדושים

בפרשתן (כה ח) 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם', והנה אמרו חז"ל (ילקוט פר' תרומה, מד"ר ויקרא פרשה י"ב) בכל מקום שנאמר 'לי' הרי זה לעד ולעולמי עולמים, ולכאורה צריך ביאור – מהו 'לעולמי עולמים' בפסוק 'ועשו לי מקדש', הרי כהיום נחרב הבית ואין לנו לא קודש ולא מקדש, אלא ביארו בספרים (וכן אמר הרה"ק המהרי"ד מבעלזא זי"ע) עפ"י דברי המדרש (רבה לג א) שהקב"ה מבקש מאתנו בכל מקום שאתם הולכים עשו לי קיטון אחד שאדור בתוכו – ו'אדור' זה שייך אף כהיום, על ידי שמקדש האדם את עצמו ב'מחשבה דיבור ומעשה' בכל אבריו וחושיו, בזה מכין הוא מקום בקרבו שישכון בו ה'[כב].

ובזה מפרש המלבי"ם את דברי רש"י 'וכן תעשו - לדורות'. ולכאורה מה שייך לדורות במצוות הקמת המשכן, הרי לא הייתה אלא לשעה בלבד. ומקדים להביא את דברי ה'אלשיך' הידועים ומקורם טהור בדברי חז"ל 'ושכנתי בתוכם - בתוכו לא נאמר, אלא בתוכם; בתוך כל אחד ואחד', שהקב"ה משרה את שכינתו בתוך כל אחד ואחד מבני ישראל, ולזה יזכה ע"י שיתקדש האדם. וכל איש ישראל שייך בזו הקדושה – שהרי אמרה תורה ושכנתי בתוכם – **וכולם בכלל בתוכם.**

ומפורשים הדברים ב'ש"ך' על התורה (מגורי האריז"ל), וז"ל. 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם', לא אמר משכן אלא מקדש, לומר, אם יקדשו עצמן יהיה כל אחד מהם מרכבה לשכינה, זהו ושכנתי בתוכם ממש, לזה אמר 'ועשו' ולא ועשית, כי כל אחד רמוז המשכן בגופו, הארון רמוז בלב, הכרובים... אלא לרמוז למה שאמרנו שיעשו בגופן - שיקדשו איבריהם ויעשום משכן ומרכבה לשכינה, ולזה אמר 'ועשו' 'וכן תעשו' שתי פעמים **אחת למשכן ואחת לגופן.**

ובפרט בימים אלו ימי השובבי"ם ת"ת – ימי תשובה והתקרבות אל ה', עלינו להוסיף

כב. וכן איתא ב'תרגום יונתן' על הפסוק (ישעיה לג טו טז) 'עוצם עיניו מראות מרע הוא מרומים ישכון' - 'יהא בית משרוהי בית מקדשא', והיינו שהוא עצמו וביתו יהא 'בית המקדש' ממש.

כיוצא בו אמר ה'דברי ישראל' זי"ע (פר' בחקותי ד"ה או יאמר והתהלכתי בתוככם) כי הגן עדן של בני ישראל הוא בעולם העליון, **וגן עדן של הקב"ה הוא בהאי עלמא – בתוך נפש הישראל המקדש עצמו.**

קדושה על קדושה, לקדש את רמ"ח איברנו ושס"ה גידנו ביתר שאת ועוז, כי תחילת דרכה של תשובה הוא להתקדש ולהטהר מכל טינוף[כג].

כתב החת"ם (דרשות קיב: ד"ה ועשית) על הפסוק 'ועשית פרוכת... מעשה חושב יעשה אותה כרובים', רמז לאדם שמעשה חושב ומחשבתו הקדושה יעשה אותו (את האדם עצמו) ככרובים עליונים – מלאכי עליון[כד].

ושמא יאמר קשתה עלי המלאכה כי לכל אשר אפנה בא יצרי כנגדי במניעות ועיכובים שונים ומשונים להפילני ברשתו אשר טמן לי, ידע כי אדרבה זה כל האדם, כי מלאכי עליון שאין בהם יצר הרע יש לבורא עולם רבים בשמים, וכל תכליתנו אינה אלא עבור יצרנו המקשה עלינו מבית ומחוץ. וכן איתא ב'מדרש הגדול' בפרשתן 'וצפית אותו זהב טהור מבית ומחוץ תצפנו', וכי מאחר שהוא מצופה מבית ומחוץ 'עץ' (באמצעו) למה לי, לומר לך, **אלמלא יצר הרע אין שבח לתלמידי חכמים, אלא שבחן שכובשין יצרן**[כה], וכן הוא אומר ומושל ברוחו מלוכד עיר, ותנן איזהו גיבור הכובש את יצרו, עכ"ל[כו].

כג. הרה"ק רבי יצחק מאיר מזינקוב זי"ע בנו של הרה"ק האוהב ישראל מאפטא זי"ע, ראה פעם בבית מדרשו יהודי בעל תשובה יושב ונאנח. הכיר בו הצדיק שרבו אנחותיו כי לבו דווי על עוונותיו מימים עברו, אמר לו הרה"ק, אבי ה'אוהב ישראל' היה מבאר את דברי הנביא: 'ובעת ההיא נאום ה', יבוקש את עוון ישראל ואיננו' (ירמי' נ כ). ותימה למה יבקשו את העוונות. וביאר אבי בק', כי החטא דומה למספר 'אפס'. וכשב בתשובה והוא מטהר את החטא, נוטלים את החטא ומעמידים אותו לצד מספר 'אחד' או 'שנים' וכו' (כפי כמות מצוותיו), והנה אם הוא עומד ליד אחד מוסיף החטא עליו להיות כעשרה מצוות (שזה משפט מספר אחד הסמוך לאפס), בסמוך ל'שנים' נעשים יחדיו עשרים וכו'. וככל שרבו החטאים ששב עליהם בתשובה כך גדלים זכויות של אדם עד כי עצמו מספר. ולכן לעתיד **יבוקש** עוון ישראל ואיננו... על כן, אין לך להצטער על העוונות, מאחר שכבר שבת עליהם בתשובה ויבוא יום ותבקש אותם, כי כל חטא יהיה יקר ולמצווה רבה ועצומה יחשב...

כד. וממילא הרווחנו לאותם המתלוננים ואומרים - וכי נהפך למלאכים, רצוננו להיות כאחד האדם - ולא יביטו עלינו כמי שאינו מן הישוב, מעתה אפשר להיות להם להיות מלאכים 'בסוד', על ידי מחשבתם הטהורה בלא שתדע מזה בריה אחת בעולם, ובהנהגתם יתנהגו בין בני אדם כאחד מהם.

מעשה באשה אחת שהוצרכה לאיזה ישועה גדולה מאד למעלה מדרך הטבע, ובאת לפני הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע והזכירה עצמה לטובה, אמר לה הרה"ק היאך אוכל לאושיעכם, וכי מלאך אני, אמרה לו האשה, לא, אלא שהרבי גדול ממלאך, נענה הרה"ק ואמר לה – 'דאס יא' (אכן נכונים הדברים), ופעל עבורה ישועה גדולה.

הרה"ק מהרי"מ מזינקוב זי"ע אמר פעם לבחור שהביט עליו, מה לך כי תעמוד ותביט עלי, א"ל הבחור כי ענין גדול הוא לתיקון הנפש להביט על הצדיק, אמר לו הרה"ק, כתיב 'ועמך כולם צדיקים' (ישעיה ס כא), אם כן 'תיקון' גדול יהיה לך אם תביט ותתבונן בעצמך... כלומר שאז באמת יעלה ויגיע להיות צדיק.

כה. אחד מחסידי הרה"ק רבי מנחם נחום מראחמיסטריווקא זי"ע היה דבק בתהלוכות רבו, וכל תנועותיו והילוכיו היו כרבו (בחיצוניות)... נענה ואמר לו הרבי, אם תרצה להעתיק את אורחותי, עדיף שתתחיל שלא לעשות את כל מה שאני איני עושה, מאשר להתחיל לעשות את אשר אני עושה...

כו. הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע המשיל ואמר, לאיש שהיה נגוע ב'טיפה המרה', ולא היה שוהה בין 'שתיה' ל'שתיה' אפילו כדי שיעור שתיה... ואף היה מכלה כל ממונו על כך, בושה וחרפה היו מנת חלקם של כל בני משפחתו הנכבדה, ואין לאל ידם להושיע, עד שבחסדי שמים מצאו דרך ומסילות

מעשה נורא מביא רבי ניסים גאון, ומשם נשכיל כמה ימין ה' פשוטה לקבל שבים, ועד כמה חשוב לפני המקום כל התגברות של אדם. מעשה זה הובא בשינוי קצת בדברי הגמרא (שבת נו:) וברש"י שם. אך רבינו ניסים גאון מביאו באריכות יתירה ובאופן מבהיל (הובא בסדר הדורות, חלק תנאים ואמוראים אות נ'), וכך הוה. מעשה באיש אחד ושמו נתן, יהודי זה משפל אנשים היה, והרבה לחטוא ולפשוע רח"ל בגרועות שבעברות. אמנם, פעם אחת עצר בעצמו על פתחה של עבירה[כז], ולא עבר על דעת קונו, כעבור כמה ימים פגש בו רבי עקיבא בנתן זה הרוכב על גבי החמור, וראשו מאיר כחמה בצהרי היום, בהילו נרו עלי ראשו. זימן את תלמידיו ושאלם מי הוא אדם זה, ענהו התלמידים הלא זהו נתן בעל עבירה השפל. אמר רבי עקיבא לתלמידיו, האם ראיתם על ראשו דבר מה, ענו התלמידים לאמר, לא ראינו מאומה. ויאמר להם, מהרו והביאוהו אלי. בא נתן לפני התנא האלוקי ר"ע שאמר לו, בני אור גדול מאיר ביקר על ראשך, ובידוע אצלי שאתה הוא מיורשי העולם הבא, הודיעני מה דבר גדול עשית. סיפר לפניו נתן אודות מה שעצר בעד תאוות לבו מלעשות דבר עברה אחת, ועשה כן על אף שהוא בעל עוון גדול, וכבר עבר כזאת וכזאת, אך הפעם עצר עצמו. השתומם ר"ע על הכוח הרב שהיה בו להתאפק, ויאמר לו, אכן, דבר גדול עשית ולכן משחך הבורא באור גדול על ראשך. והנה כל זאת בהאי עלמא, ובעלמא דאתא עאכו"כ תתגדל ותתקדש בזכות מעשה זה. עתה בני שמעני, שב לפני ואלמדך תורה הרבה. ויעש כן, וישב לפני רבי עקיבא, ויפתח הפותח ואין סוגר את דלתות לבבו בתורה, ויהי לימים מועטים גדל האיש נתן עד כי גדול במאד מאד בתורה, ונעשה הוא עצמו תנא קדוש. והוא הוא רבי נתן צוציתא הידוע לנו משמעתתא דבי רבנן.

בלבבו, והבין מיודעינו שמספיק ביזה את עצמו ובני משפחתו, וקיבל ע"ע ל'סיים' מסכת שתייה ושכרות. בהבטחה שמהיום זה והלאה שוב לא יגע כלל במשקה המשכר, יהפוך להיות כאחד האדם ואף ירוויח את מעותיו בידו.

למחרת היום היו רגליו של השיכור מוליכות אותו מאליהם אל בית היין לשתות עד דלא ידע, אך על אם הדרך עצר בעצמו וצעק, הלא אמש קיבלתי על עצמי שלא לשתות עוד מדברים המשכרים, ומיד חזר לביתו מנצח את יצרו, אך לא הרבה הספיק לשבת בביתו, ושוב מצא עצמו מהלך ומתקרב ל'בית המזיגה', כשתפס את עצמו, ניער עצמו בחזקה – מה לך נרדם, קום וברח לך לביתך, ומנע רגליך מנתיבתם של השיכורים... לפנות ערב כשראה שבעזהשי"ת עמד בנסיון, אמר, מעתה ראוי הנני לקבל מתן שכר על כך – ומה שכרי הראוי – כוס משקה הגון כדת וכדין... אין כל נפקא מינה בין אותו שיכור מסכן שבעומדו בנסיון כבר הרגיש שעליו ליתן דרור לנפשו ותאוותיה, למי שקיבל על עצמו קבלות טובות, ומכיוון שכבר עמד מעט בנסיון, הרי הוא כבר 'צדיק הדור' וכבר נותן לעצמו דרור וחופש מקבלותיו.

כז. בפרשת נשא נאמר על הסוטה (ה כח) 'ונקתה ונזרעה זרע', וברש"י (מדברי במד"ר ט כה) שאם היתה יולדת בצער תהיה יולדת ברווח, נקבות יולדת זכרים, שחורים יולדת לבנים, קצרים יולדת ארוכים, יולדת לשתי שנים תלד בכל שנה, יולדת אחד יולדת שנים. ולכאורה צריך ביאור, בשלמא מה שתנצל ממיתה ניחא, שהרי הוברר שלא חטאה, אבל עדיין קשה מדוע תקבל שכר גדול כל כך, הרי מדובר כאן לאחר קינוי וסתירה. ולא נהגה כצדיק הדור... אלא ביאר הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע **דאדרבה, מאד מאד גדלה מעלת ההתגברות מתוך שפל מצב כזה, ואינו אומר כבר התחלתי בחטא אמשיך... הרבה יותר מכל עמידה בנסיון שעדיין לא נכשל במאומה**, והמתגבר כארי לעשות רצון קונו וחפץ צורו מתוך עמק הבכא, מן הדין היא שיטול שכרו משלם.

המורם מדבר המעשה, שלעולם לא יאמר אדם, כבר הריעותי את מעשי, מכף רגל ועד ראש אין בי מתום. כה הרביתי לפשוע ולחטוא. מה רווח יהא כביכול לאב רחום וחנון שאף הפעם הזאת אתגבר על פיתויו של יצרי, חלילה מלומר כן, אלא יהא כרבי נתן, אשר אחר כל מה שעולל רח"ל, עצר בעד תאוותו פעם אחת ויחידה, ומזאת הפעם עלה ונתעלה עד כדי כך, שנעשה לאחד מהתנאים הקדושים, ותורה שם בישראל. על כן, יתחדש ויתגבר כל אדם, מבלי לחשב כל נפקא מינה באיזה מצב הוא נמצא, יש לו לחסות תחת כנפי השכינה, וכל התגברות והתגברות כוחה רב עד למאד בשמי גבוהים.

וצפית אותו זהב – ירמה את היצר שכוונתו במצווה להרויח רווח גשמי ויניח לו

בפרשתן (כה יא) **וצפית אותו זהב טהור**, ומבאר הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאמרנא זי"ע (זוהר חי בפרשתן) כי פעמים שאדם רוצה להתאמץ בקיום מצווה כלשהי, או שתשוקתו לעסוק ביגיעת התורה. אך היצר הרע מתנכל לו, ומקשה עליו לעשות רצון אביו שבשמים. עצתו **וצפית אותו** – את דבר המצווה ועסק התורה זהב טהור - ברווח גשמי שירוויח בקיום זאת המצווה, ויורווח לו מיצרו הרע[כח].

על פי יסוד זה מבאר דודו הרה"ק ה'עטרת צבי' זי"ע את הפסוק (בראשית יב ד) **וילך אברם כאשר דיבר אליו ה'** היינו כאשר רוצה איש יהודי מזרע אברהם לקיים את רצון בוראו, ולהתהלך במצוות הבורא **כאשר דיבר אליו ה'**, אך היצר עומד לו בדרכו ומפריעו מלהתקרב אל אביו שבשמים. העצה היעוצה היא שוילך **אתו לוט** מלשון 'לוטה בשמלה' (ש"א כא י)מלשון 'עיטוף', שיעטוף את דבר המצווה בריווח גשמי שירוויח ממצווה זו, וכך ירוויח שהיצר ינטוש אותו קמעא. וזהו נמי ביאור הפסוק **שלח תשלח את האם** (דברים כב ז) שלח את המחשבה הראשונה לקיים המצווה לשם השם, וכאילו שמקיים המצוות על מנת לקבל שכר, וכך יעזוב אותו היצר, וסוף דבר **ואת הבנים תיקח לך** - עיקר תולדותיהם של צדיקים מעשיהם הטובים[כט].

לעסוק בדברי תורה - השראת השכינה על ידי עסק התורה

בפרשתן (כה ח) **ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם**, כתב ה'אלשיך' הק' ושכנתי 'בתוכו' לא

כח. וכך יעשה בכל דבר מצווה שבא לידו, לא יתפתה מיצרו אלא יחשב אלו הנאות גשמיות יתווספו לו ע"י קיום המצווה. וכגון מי שרוצה להשכים קום ללמוד ולהתפלל לפני בוראו והיצר מקשה עליו את הדבר, יכול הוא לילך כסדרו בכולל בוקר, ומעט המעות אשר יקבל ישקיטו את היצר שיראה שהולך הוא בכדי לקבל מעות, וכך ירוויח שכר מצווה של קימה של שחר. וכך בשאר מצוות. וזה דבר הכתוב אצל ארון הברית המרמז על עניין לימוד התורה, שעל האדם לקיים בו **וצפית אותו זהב טהור** שיצפה את לימודו בזהב ובכסף, היינו בתירוץ שהוא עוסק בתורה עבור מעות, אז יניח לו יצרו...

כט. מוסיף הרה"ק מקאמרנא זי"ע ומספר מעשה שהיה עם הרה"ק רבי יצחק מדרוהוביטש זי"ע (אביו של הרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב זי"ע), שהיה משמש כמגיד מישרים, והיה מהלך מעיר לעיר לעורר לבות בני ישראל לתשובה שלימה, פעם בא לו היצר לנגדו, והחל לשאלו, מה לך כי תסובב בשווקים וברחובות, בכפרים ובעיירות. וכי לא עדיף שתישאר בביתך ותעסוק בתורה על מי מנוחות מבלי טרחת הדרך והביטול תורה הכרוך בכך. מה עשה הרה"ק מדרוהוביטש, אמר ליצרו, אכן, צדקו דבריך, אבל מה אעשה שמחוסר פרנסה אנוכי, ולזה הנני מסובב בעיירות לדרוש, לאחר הדרשה נותנים לי שומעי לקחי כמה פרוטות וחיתה נפשי ונפשות ביתי. ולזאת כבר הסכים היצר. ואכן עורר הרה"ק מדרוהוביטש את לב ההמון ורבים השיב מעוון.

נאמר אלא 'בתוכם' – בתוך כל אחד ואחד. ונתבאר בכמה ספרים קדושים, היאך נזכה לכך בדורות הללו – בעסק התורה, והוא עפ"י דברי הב"ח (או"ח מ"ז, ד"ה ומ"ש דאמר) בהלכות ברכת התורה, וז"ל. 'דכוונתו יתברך מעולם היתה, שנהיה עוסקים בתורה כדי שתתעצם נשמתנו בעצמות ורוחניות וקדושת מקור מוצא התורה. ולכן נתן הקב"ה תורת אמת לישראל במתנה, שלא תשתכח מאתנו כדי שתדבק נשמתינו וגופינו ברמ"ח איברים ושס"ה גידין, ברמ"ח מצוות עשה ושס"ה לא תעשה שבתורה. ואם היו עוסקים בתורה על הכוונה הזאת היו המה מרכבה והיכל לשכינתו יתברך, שהיתה השכינה ממש בקרבם כי היכל ה' המה ובקרבם ממש היתה השכינה קובעת דירתה... ' ובזה יבוארו נמי דברי רש"י וכן תעשו – לדורות, כי אכן לדורות עולם בידינו לעשות ולהקים את המשכן בתוך כל אחד ואחד, בריבוי עסק התורה מתוך עמל ויגיעה רבה' ויהא משכנו בתוככם.

והנה, רבים מתאוננים לאמר אכן, רצוני עז ללמוד תורה ולעסוק בה בשקידה וביגיעה. אך מה אעשה והמקום אשר הנני נמצא אינו ראוי עבורי לעסוק בתורה, או המצב שהנני שרוי בו מפריע בעדי מלקבוע עתים בפתגמי אורייתא. ומבאר ה'חתם סופר' זי"ע (הובא משמו בספרים), דלכן אמרו מקום הארון היינו מקום התורה ולומדיה אינה מן המדה אלא היא למעלה מן הזמן ולמעלה מן המקום. ללמדך, שלא תפן ולא תביט על המצב או על המקום שהינך נמצא, אלא בכל מצב בכל עת ובכל שעה - פתח לבך בדברי תורה, ויאירו עיניך בתורה, כי הם חיינו ואורך ימינו ובהם נהגה יומם ולילה.

מה מאוד נמלצו לחיך דברי 'רבינו בחיי' (כד הקמח, ערך תורה בד"ה שכר) אודות חשיבות העסק בתורה וקריאתה אף בלא הבנה - 'וכבר ידוע כי קריאת התורה מצווה גדולה היא אע"פ שלא יבין מה שקורא, אלא שפעמים שיקרא אדם פרשה אחת מן התורה ולא יתבונן בעצמו שקרא כלל מתוך שהוא מחשב בדברים אחרים (זה לא ייחשב לו, אבל) קריאת התורה כשיודע שהוא קורא מצווה גדולה היא ושכר גדול יש בזה'. עכ"ל. היינו ששכר גדול מקבל אפילו הקורא ללא הבנה בתורה, ובלבד שלפחות ידע שהוא קורא, ולא ישוטט במחשבתו בעולמות נסתרים....

ה'של"ה' הק' (מס' שבועות פרק תורה אור אות קעז) ביאר לשון הכתוב (תהילים יט ח) 'עדות ה' נאמנה מחכימת פתי', שכל העוסק בדברי תורה בעולם הזה, אף באופן של 'פתי' דהיינו שאינו מבין את מוצא שפתיו, (ואף לאחר לימודו הוא בבחי' 'פתי' –

ל. הרה"ק רבי מנחם נחום מראחמאסטריווקא זי"ע הסביר פעם מדוע נהגו במקהלות הקודש לשתות 'לחיים' לאחר אמירת קידוש לבנה. כי מצווה זו של קידוש לבנה אינה באה לאדם בטורח הוצאת הממון, על כן ממהרים אנו בהוצאה עבור שתיית לחיים. כי אמרו בזוה"ק בפרשתן (קכח.) שמצווה הבאה בחינם אי אפשר להמשיך עליה רוח הקדושה.

סיפרו על הרה"ק הרי"מ מזינקוב זי"ע, ששאל פעם לכפרי אחד שהיה אדם פשוט ביותר האם הפרנסה מצויה אצלו, ענהו הכפרי, אם אעבוד בעמל ויגיעת כפיים תהיה פרנסתי מצויה לי ברווח. התלהב הרה"ק מדבריו אלו והחל לחזור שוב ושוב באש להבה 'אם אעבוד בעמל ויגיעת כפיים, אזי יהיה לי...' כלומר, לענין עבודת האדם, כמה שיתייגע בעולם הזה, כך יהיה לו לעלמא דאתא שכר טוב. באותו מעמד ביאר את מאמרם זי"ע (סוכה כא:) 'שיחת חולין של תלמידי חכמים צריכה לימוד', שתלמיד חכם השומע שיחה מפי אדם של חולין, דוגמת מה שהוא שמע מפי הכפרי. הרי שהיא צריכה לימוד, יש לו ללמוד מכך לדרכי עבודת ה'.

כי לא החכים כלום בלימודו), אזי בבואו לעולם העליון, תחכים אותו התורה, ותלמדנו להבין את כל מה שלמד בהיותו בהאי עלמא, וכן איתא מפורש בזוהר הק' (קפה.) שכל מה שלומד האדם בהאי עלמא ואינו מבין את לימודו, יבינוהו בעולם הבא (עיי"ש)[לא].

נפרוש כפינו בתחינה אל קל עליון. שנזכה להתקדש ולהתעלות בימים מלאי זיו אלה, ימי השובבי"ם ת"ת הקדושים וימי חודש שכולו אורה. ונזכה לשוב אליו בתשובה מאהבה, ונתעלה להתכונן כראוי לביאת ינון במהרה דידן, אכי"ר.

לא. יהודי אחד נכנס אל הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע והתאונן בפניו שאינו מצליח להבין כראוי את תלמודו, ענהו ה'חזון איש' ואמר לו, תנוח דעתך, כל שנותיו של אדם כחלום יעוף הם עוברים, המשך בלימודים, והרי מיד בבואך לעולם העליון יבארו לך את כל לימודך....